

Peranan Kerajaan Tempatan dalam Pemuliharaan Bandar: Kajian Kes Majlis Perbandaran Taiping

(The Roles of Local Government in Urban Conservation: A Case Study of Taiping Municipal Council)

**Yazid Saleh, Mohamad Suhaily Yusri Che Ngah,
Nasir Nayan & Mohmadisa Hashim**

Abstrak

Pemuliharaan bandar adalah bidang yang sedang berkembang di Malaysia. Antara agensi yang terpenting dalam memastikan usaha pemuliharaan bandar ini berjalan dengan sempurna ialah kerajaan tempatan. Ini kerana kerajaan tempatan mempunyai kekuatan dari segi peruntukan perundangan terutamanya dalam penyediaan rancangan pemajuan seperti Rancangan Tempatan. Dengan menggunakan data-data sekunder yang diambil daripada laporan rasmi serta rancangan pemajuan dan temu bual terpilih, artikel ini meneliti peranan yang dimainkan oleh Majlis Perbandaran Taiping dalam proses pemuliharaan bandar di bandar Taiping. Daripada penelitian yang dibuat, didapati Majlis perbandaran Taiping amat komited dalam usaha pemuliharaan bandar terutamanya melalui peruntukan-peruntukan garis panduan yang dibuat bagi memastikan bangunan warisan terus kekal di Taiping. Penemuan di Taiping merupakan satu petunjuk yang baik tentang peranan kerajaan tempatan dalam pemuliharaan bandar. Adalah diharap usaha yang berlaku Taiping ini akan dijadikan contoh oleh kerajaan tempatan di bandar lain di Malaysia pada masa hadapan.

Kata kunci *Pemuliharaan Bandar, Kerajaan Tempatan, Taiping*

Abstract

Urban conservation is one of the growing fields in Malaysia. Local authorities is one of the most important agencies to ensure that the urban conservation efforts perfectly implemented in Malaysia. The local authorities have the strength from the legal provisions, especially in the preparation of development plans such as Local Plan. By using secondary data taken from official reports and development plans and from some selected interviews; this article examines the role played by Taiping Local Authority (Majlis Perbandaran Taiping) in the process of urban conservation in the city of Taiping. This study found that the Taiping Local Authority (Majlis Perbandaran Taiping) is committed in the urban conservation process especially through the provisions of the guidelines. All the guidelines are to ensure that heritage buildings remain in Taiping are conserved. Findings in Taiping are a good indication of the role

of local authority in urban conservation. It's hoped that this effort will be an example to the other local governments in other cities in Malaysia in the future.

Keywords *Urban Conservation, Local Authority, Taiping*

PENGENALAN

Dalam proses pembangunan yang semakin pesat, pelbagai pendekatan telah dikemukakan bagi menangani isu-isu perbandaran. Pendekatan-pendekatan seperti 'Pembangunan Semula Bandar' dan 'Pembaharuan Bandar' merupakan antara pendekatan yang sering digunakan dalam memastikan sesebuah bandar itu dapat wujud dengan sempurna selaras dengan pembangunan dan pemodenannya. Pun begitu, satu lagi pendekatan yang tidak seharusnya diketepikan dalam pembangunan dan pemajuan bandar (terutamanya bagi bandar-bandar yang tua usianya dan banyak pula harta warisannya) ialah 'Pemuliharaan Bandar'. Ia bermatlamat untuk mewujudkan keseimbangan antara pembangunan moden dengan peninggalan silam. Selain itu, pemuliharaan bandar juga bertujuan untuk mengawal atau memperoleh kembali kepentingan budaya sesuatu tempat dengan menjamin keselamatan dan penjagaannya pada masa kini dan akan datang (Syed Zainol 1996). Sama ada sedar atau tidak, proses perbandaran yang pesat, sedikit sebanyak telah memusnahkan warisan yang ada dalam sesebuah secara beransur-ansur. Keadaan ini harus dielakkan. Ini kerana bandar yang ideal dan sempurna ialah bandar yang membangun dari segi fizikal dan dalam masa yang sama ia juga mampu untuk mengekalkan warisan budaya yang ada untuk tatapan generasi akan datang.

Daripada segi sejarahnya, usaha dan kesedaran diperingkat antarabangsa dalam bidang ini bermula selepas Perang Dunia Pertama dan peristiwa penting yang menyemarakkan rasa kesedaran ini ialah keputusan untuk membina Empangan Tinggi Aswan di Mesir yang bakal menenggelamkan lembah yang mengandungi Kuil Abu Simbel iaitu salah satu harta warisan peninggalan Tamadun Mesir Purba. Akhirnya pada tahun 1959, hasil usaha dari UNESCO satu kempen untuk menyelamatkan kuil tersebut telah dilaksanakan dan ia telah berjaya dipindahkan ke tempat yang lebih selamat (Yazid 2010). Kemudian, ide dan gagasan ini mula dikembangkan dan disebarkan oleh agensi-agensi tertentu, terutamanya UNESCO sendiri. Dalam tahun 1972, UNESCO telah menerimapakai satu strategi yang menyepadukan usaha negara-negara di seluruh dunia ke arah menyelamatkan dan melindungi warisan-warisan budaya dan lingkungan semulajadi yang terdapat di serata dunia. Kemudian dalam tahun 1987 pula satu peruntukan/piagam (charter) telah diluluskan oleh *ICOMOS (International Council of Monument and Sites)* yang dinamakan sebagai *Conservation of Historic Town*, yang memperincikan lagi bidang pemuliharaan bandar ini.

Di Malaysia, bidang pemuliharaan bandar merupakan satu bidang yang baru. Secara umumnya, tahun 1960an bolehlah dianggap sebagai titik permulaan terhadap aktiviti pemuliharaan ini dan pada awalnya penumpuan lebih diberikan terhadap kerja-kerja pemuliharaan di sekitar Lembah Bujang, Kedah. Pengenalan Akta Benda Purba 1976 (Akta 168), telah menggiatkan lagi aktiviti ini di Malaysia. Seterusnya, dalam tahun 1980-an dan 1990-an aktiviti pemuliharaan bandar semakin berkembang

apabila pemuliharaan tidak lagi difokuskan kepada bangunan semata-mata tetapi turut melibatkan kawasan atau zon tertentu seperti yang dilaksanakan di George Town, Pulau Pinang dan Medan Budaya, Alor Star.

Artikel ini merupakan percubaan untuk melihat peranan kerajaan tempatan dalam pelaksanaan pemuliharaan bandar di bandar Taiping, Perak. Peranan kerajaan tempatan sangat penting dalam pemuliharaan bandar kerana dalam konteks sistem kerajaan di Malaysia, kerajaan tempatan lebih dilihat sebagai agensi pelaksana dasar perancangan yang telah dibuat di peringkat negeri dan pusat. Selain itu, kerajaan tempatan juga mempunyai kekuatan dari segi peruntukan perundangan terutamanya bagi kawasan-kawasan yang termaktub dalam Rancangan Tempatan. Ada beberapa sebab mengapa Taiping dipilih sebagai tumpuan bagi artikel ini. Pertamanya terdapat sejumlah 526 buah bangunan warisan (rumah kedai tradisional) di daerah ini (Syed Zainol 1996). Selain itu, sebagai sebuah bandar warisan yang dirancang semasa era kolonial, Taiping merupakan sebuah bandar yang kaya dengan bangunan warisan jenis sesebuah yang pada ketika ini merupakan imej dan keunikan bandar Taiping.

KERAJAAN TEMPATAN DI MALAYSIA

Dalam struktur pentadbiran sesebuah negara, sama ada dalam sistem demokrasi dan sebagainya, sesebuah kerajaan umumnya boleh diklasifikasikan kepada tiga peringkat iaitu Kerajaan Pusat (Central Government), Kerajaan Negeri (State Government) dan Kerajaan Tempatan (Local Government). Struktur pembahagian tiga peringkat ini terdapat di kebanyakan negara di dunia, terutamanya yang mengamalkan sistem *federation* atau persekutuan. Walau bagaimanapun, negara yang mengamalkan sistem *unitary* atau kesatuan masih juga mempunyai kerajaan tempatan seperti yang terdapat di Britain, Jepun dan sebagainya (Ahmad Atory 1991).

Di Malaysia, senario yang sama wujud. Walau bagaimanapun, model kerajaan tempatan di Malaysia adalah berlainan daripada di Barat. Namun begitu dari beberapa aspek, masih terdapat persamaan dengan sistem yang dipraktikkan oleh pentadbiran kerajaan Inggeris (Mohd Razali 1992). Apa yang diamalkan di kebanyakan negara Eropah dan negara maju lain, kerajaan tempatan merupakan antara badan yang memainkan peranan penting dalam kerja pemuliharaan dan pengekalan bangunan warisan. Jadi salah satu cara untuk membolehkan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) yang ada ini menjalankan tugas seperti yang dirancang maka perlulah wujud satu akta yang kukuh bagi menyokong tugas dan peranannya.

Di Malaysia, Kerajaan Tempatan (KT) merupakan badan pentadbiran yang paling penting di peringkat tempatan (Mohd Razali 1992). Oleh itu, KT di Malaysia mempunyai satu sumber kuasa yang utama iaitu Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171). Setiap kerajaan tempatan di Malaysia yang menggunakan Akta 171 ini akan dikenali sebagai PBT. Dari perspektif sejarah, kerajaan tempatan di Malaysia telah melalui satu sejarah yang panjang. Ciri-ciri kerajaan tempatan telah wujud semenjak dari zaman Kesultanan Melayu Melaka lagi. Pada ketika tersebut ciri-ciri kerajaan tempatan dapat dilihat dengan kewujudan jawatan-jawatan tertentu yang berperanan untuk mengurus keselesaan dan keharmonian penduduk yang tinggal dalam sesebuah kawasan. Namun begitu, kewujudan ciri-ciri kerajaan tempatan dalam bentuk yang

lebih tersusun dan sistematik dikatakan bermula pada tahun 1801 di Pulau Pinang dengan penubuhan *Jawatankuasa Penilai (Comitee of Assessors)*.

Jawatankuasa ini dikatakan mempunyai ciri-ciri kerajaan tempatan kerana ia berperanan untuk merancang dan membangunkan bandar George Town. Pada tahun 1848, ciri-ciri kerajaan tempatan mula dapat dikesan di Melaka dengan pengenalan Akta Cukai Perbandaran. Kemudian, ciri-ciri kerajaan tempatan mula wujud secara beransur-ansur di negeri-negeri Melayu yang lain seperti Negeri Negeri Melayu Bersekutu (NNMB) dan Negeri-Negeri Melayu Tidak Bersekutu (NNMTB). Pilihanraya perbandaran yang pertama diadakan pada akhir tahun 1857 dan 1858. Sempadan-sempadan perbandaran George Town dan Melaka dijelaskan termasuk kawasan-kawasan bandar, manakala kawasan-kawasan luar bandar ditadbir oleh Lembaga Luar Bandar. Ahli Lembaga Luar Bandar dilantik daripada rakyat tempatan dan dipengerusikan oleh Pegawai Daerah. Setelah Malaysia mencapai kemerdekaan pada 1957, berlaku beberapa peristiwa yang mempengaruhi proses perkembangan kerajaan tempatan. Perlembagaan Persekutuan telah dilancarkan pada 31 Ogos 1957. Dalam perlembagaan ini, ada satu peruntukan yang meletakkan kerajaan tempatan di bawah kerajaan negeri manakala kerajaan persekutuan berhak memberi nasihat untuk tujuan mencapai perkembangan yang menyeluruh di seluruh negara (Phang 1989).

Sehingga 1963, wujud pelbagai kerajaan tempatan di negara ini. Senario ini mewujudkan pelbagai masalah terutamanya masalah kelicinan pengurusan. Masalah-masalah ini diburukkan lagi dengan kewujudan pelbagai jenis majlis tempatan dan juga dengan kerumitan penguatkuasaan pelbagai ordinan, enakmen, undang-undang kecil dan peraturan yang berbeza-beza. Lanjutan kerajaan merasakan wujudnya keperluan mengkaji semula dan merombak sistem kerajaan tempatan di Malaysia bagi memperbaiki gerak kerjanya. Sebuah Suruhanjaya Siasatan Diraja telah tubuhkan pada tahun 1963 untuk menyiasat isu dan masalah yang dihadapi oleh kerajaan tempatan di Malaysia dan hasilnya penyusunan semula kerajaan tempatan dicadangkan.

Pengenalan Akta Kerajaan Tempatan (Akta 171) diikuti oleh pemakaian Akta Perancangan Bandar dan Desa (Akta 172) oleh majoriti kerajaan tempatan yang ada di Malaysia merupakan satu kebaikan kepada warisan yang sedia ada di bandar. Ini kerana kedua-dua akta ini telah memperuntukkan beberapa bahagian khusus yang menyumbang kepada usaha pemuliharaan bandar dan seterusnya memastikan pihak berkuasa tempatan sedia ada memastikan warisan terus kekal menghadapi arus pemodenan walaupun dalam era globalisasi ini.

BANDAR TAIPING: SEJARAH DAN WARISAN BUDAYA

Taiping yang asalnya hanya sebuah pekan kecil kemudiannya telah berkembang sehingga akhirnya menjadi ibu negeri Perak sebelum digantikan dengan Bandaraya Ipoh (Khoo 2003). Taiping yang juga pernah menjadi bekas bandar British tertua di dalam negeri Melayu Bersekutu pada masa kini masih tetap unggul dengan ciri-ciri sejarahnya sehingga dikenali sebagai Bandar Warisan.

Secara geografinya Taiping yang berkeluasan 7518 hektar berada di kedudukan 4.8°U dan 104.7°T terletak di bawah pentadbiran Majlis Perbandaran Taiping dan hanya 96 kilometer ke Selatan Pulau Pinang. Nama asal Taiping ialah Klian Pauh.

Klian Pauh kemudiannya telah ditukarkan nama kepada Taiping iaitu berasal dari bahasa cina "*Tai-Ping*", memberi maksud "keamanan yang abadi" sebagai mengingati tamatnya perang larut (1874) (Herlina 1994).

Menurut Khoo (2003), bandar Taiping yang dahulunya dikenali sebagai Klian Pauh berkembang apabila seorang pembesar Melayu bernama Long Jaafar membuka lombong bijih timah di Larut dan kemudiannya digantikan oleh anaknya iaitu Ngah Ibrahim. Pada peringkat awal, Taiping dibangunkan untuk memberi perkhidmatan kepada pembangunan aktiviti perlombongan bijih timah di Daerah Larut Matang dan juga berfungsi sebagai pusat pentadbiran kerajaan British sebelum Ipoh dan Kuala Lumpur dibangunkan. Justeru itu, sememangnya Bandar Taiping mempunyai latar belakang sejarah yang menarik. Malah Bandar Taiping yang wujud pada hari ini juga adalah merupakan cantuman dua pekan yang kaya pada zaman penemuan bijih timah di Perak iaitu Pekan Klian Pauh (sekitar taman tasik dan muzium) dan Pekan Kota sekitar Masjid Lama dan Sekolah Convent Taiping.

Pada zaman kegemilangan penemuan bijih timah iaitu pada tahun 1840-an, jalan raya pertama telah dibina menghubungkan kedua-dua pekan ini. Permulaan pembangunan Bandar Taiping telah dilengkapi dengan elemen perbandaran, pentadbiran, pertahanan, pendidikan, komunikasi, reka bentuk bandar dan rekreasi. Justeru, Bandar Taiping merupakan salah satu contoh bandar awal yang terancang di Semenanjung Malaysia yang mempunyai ciri-ciri "*self-contained*" lengkap dengan mercu tanda (jam besar), sistem jalan raya "*Grid-Iron*", Garis Vista (puncak tertinggi dalam bandar) dan titik fokus bandar (Pasar Besar).

Atas faktor peranan Taiping sebagai pengeluar bijih timah yang penting di Negeri-Negeri Melayu, landasan keretapi yang pertama di Tanah Melayu menghubungkan Taiping dengan Port-Weld (Kuala Sepetang) bertujuan untuk mengeksport bahan-bahan mentah bijih timah ke luar negara terutamanya Britain telah dibina. Perkembangan bandar Taiping amat dititikberatkan oleh kerajaan British memandangkan peranannya sebagai ibu negeri pusat pemerintahan British di Perak yang merupakan daerah terkaya dengan hasil timah dan getah. Pembangunan ini disokong oleh sistem perhubungan dan komunikasi paling moden.

Ketika itu, Taiping merupakan satu-satunya bandar yang mempunyai landasan keretapi, lapangan terbang dan pusat telegraf pertama di Negeri-Negeri Melayu. Taiping turut dilengkapi dengan komponen bandar sejak mula dibangunkan iaitu pusat pentadbiran, pendidikan, rekreasi, keagamaan, perniagaan, keselamatan dan pusat sivik yang dibangunkan sejak tahun 1800-an. Maka dengan itu, tidak menghairankan sekiranya Taiping mempunyai sistem sirkulasi dan rangkaian jalan yang baik dengan sistem grid yang unik. Rumah kedai yang dibina pada zaman British yang masih kekal hingga ke hari ini, kebanyakannya boleh didapati di Jalan Pasar, Jalan Taming Sari, Jalan Kota, Jalan Berek serta Jalan Tupai .

Menurut Herlina (1994), laporan pemeriksaan telah menyenaraikan 30 kawasan bersejarah pertama di Taiping dan sebahagian besar masih dapat dilihat kesan peninggalannya yang berusia lebih daripada 100 tahun. Selain itu, saiz Bandar Taiping yang tidak terlalu besar membolehkan ciri-ciri reka bentuk bandar ini dirasai apabila pelawat berjalan kaki sekitar bandar. Walaupun terdapat pembangunan baru yang tidak sensitif kepada elemen perbandaran di Taiping, kesan reka bentuk bandar lama masih ketara.

Kesan peninggalan sejarah ini secara langsung dapat menceritakan latar belakang sejarah bandar yang berusia lebih dari 100 tahun ini. Selain daripada komponen warisan pentadbiran British, sejarah rekreasi bandar, pembangunan ekonomi (lombong bijih timah yang pertama), perhubungan (jalan raya dan landasan keretapi yang pertama) dan pertahanan British menunjukkan bagaimana perkembangan bandar berlaku dengan pesat di Taiping sejak lebih dari 100 tahun yang lalu. Sebagai salah satu penempatan perbandaran terawal di Semenanjung Malaysia selain Ipoh dan Kuala Lumpur. Taiping juga dikatakan mempunyai pelan pengezonan perancangan bandar (General Town Plan) seiring penyediaan plan General Town Plan di George Town dan Ipoh semasa pemerintahan British di Negeri-Negeri Selat (NNS) dan Negeri-Negeri Melayu Bersekutu (NNMB).

Sebagai sebuah bandar yang telah melalui sejarah yang panjang, Taiping mempunyai pelbagai khazanah warisan budaya yang jarang ditemui di kawasan lain terutamanya hasil senibina peninggalan silam yang boleh didapati dalam bentuk bangunan kerajaan (sesebuah) serta deretan rumah kedai. Keunikan gaya senibina ini akhirnya membentuk imej bandar warisan bagi Taiping kerana itu ia menjadi tumpuan para pelancong dan penyelidik. Kepelbagaian dalam gaya seni bina ini dapat dilihat terutamanya pada bangunan-bangunan kedai yang terdapat di sekitar zon warisan bandar Taiping.

Dari segi senibina warisan pula, Taiping merupakan kawasan yang mengadunkan gaya senibina moden dan tradisional dan gabungan kedua-dua gaya inilah yang menjadikan Taiping sebagai sebuah bandar yang mempunyai nilai warisan yang tinggi. Dalam konteks gaya senibina kolonial tradisional, sehingga kini gaya kolonial yang paling dominan di bandar Taiping ialah seni bina gaya *Straits Eclectic* yang boleh dilihat pada bangunan-bangunan kedai di sekitar Jalan Stesyen, Jalan Tupai, Jalan Iskandar, Jalan Kota, Jalan Berek dan Jalan Tamingsari.

Selain itu terdapat juga gaya seni bina gaya *Art Deco* yang ketara dilihat di Jalan Pasar dan Jalan Tamingsari. Gaya senibina *Utilitarian* boleh dilihat di sekitar bangunan kedai di Jalan Stesyen dan Jalan Berek. Gaya seni bina lain yang terdapat di kawasan bandar Taiping ialah jenis *Neo-Classical*, *Palladian*, *Tudor*. Bangunan warisan yang dikategorikan sebagai bercirikan moden di Taiping adalah merujuk kepada bangunan-bangunan yang dibina selepas tahun 1940.

Foto 1 Antara bangunan warisan dengan gaya senibina menarik di Taiping

Dalam masa yang sama bangunan warisan dalam bentuk sesebuah juga merupakan keunikan yang ada di Taiping antaranya ialah Pejabat Tanah & Daerah (1877), Perpustakaan Awam (1882), stesen keretapi (1881), Rumah Penolong Residen (1870), Pasar Besar (1975), Muzium Perak (1883), Taiping New Club (1885), Penjara Taiping (1885), Sk. St. George (1915), Menara Jam Besar (1881), Treacher Girls School (1889), Sek. Men. King Edward VII (1905), Sekolah Inggeris (Perempuan) (1889), Commonwealth War Memorial, Masjid Kota (1893), dan pejabat kerajaan (1870) (Siti Norazlina 2006).

Majlis Perbandaran Taiping (MPT): Peranan Dalam Pemuliharaan Bandar

Majlis Perbandaran Taiping (MPT) memainkan peranan yang berkesan dalam merealisasikan program pemuliharaan bandar. Perancangan program pemuliharaan bandar Taiping bermula sejak tahun 1990. Polisi berkaitan program pemuliharaan digariskan di dalam Rancangan Tempatan Majlis Perbandaran Taiping (1990-2010), seterusnya MPT meneruskan usaha dan strategi pemuliharaan bandar dalam Rancangan Tempatan Daerah (RTD) Larut Matang 2015 (Mohd Nadzri et al. 2007).

Taiping seperti bandar lain di Malaysia mengalami proses pembangunan yang sering mengakibatkan pembaharuan terhadap ciri fizikal bandar terutama kawasan lama yang tepu bina. Ia proses yang tidak boleh dielakkan, tetapi harus memerlukan sistem pemantauan berkesan untuk menjamin nilai warisan bandar terpelihara daripada dimusnahkan oleh pembangunan yang tidak peka terhadap nilai kepentingan warisan. Amat merugikan sekiranya bandar yang mempunyai corak pembangunan unik dan karektor membanggakan dibiarkan pupus tanpa sebarang kawalan bagi memelihara sumber yang menjana tarikan istimewa bandar ini.

Draf Rancangan Tempatan Larut Matang 2015 menjelaskan bahawa program pemeliharaan dan pemuliharaan perlu dilaksanakan ke atas bangunan perdagangan yang mempunyai nilai warisan yang tinggi di kawasan bandar Taiping. Antara lokasi yang menjadi kawasan pemuliharaan yang utama ialah di sekitar Jalan Berek, Jalan Taming Sari, Jalan Pasar, Jalan Kota, Jalan Kelab Cina dan Jalan Sultan Abdullah. Ketinggian bangunan, fasad dan ciri-ciri senibina tempatan bangunan perlu dikekalkan bagi tatapan generasi akan datang dan ianya juga akan menjadi tarikan utama pelancong.

Antara garis panduan umum berkaitan dengan pemuliharaan bandar yang dinyatakan dalam Rancangan Tempatan Majlis Perbandaran Taiping (1990-2010) ialah:

- i. Membentuk rangkaian sejarah bandar Taiping, mengenalpasti kepentingan dan memulihara sebuah rangkaian sejarah dan bukan hanya mengekalkan sebuah monumen sahaja.
- ii. Menjalankan kajian terperinci dan menyediakan pelan tindakan pengekal dan pemuliharaan serta pembangunan Warisan Sejarah Taiping.
- iii. Menyenarai bangunan atau monumen serta mewartakannya.
- iv. Program-program membaikpulih, pemuliharaan dan pengekal bahan-bahan/ bangunan sejarah perlu dijalankan secara bersepadu dengan program rawatan dan pengurusan landskap.

Dalam masa yang sama, Rancangan Tempatan Majlis Perbandaran Taiping (1990-2010) telah membahagikan pembangunan warisan sejarah kepada tiga komponen yang utama iaitu:

- i. Sejarah Bandar
Terdiri daripada komponen pentadbiran (seperti muzium dan rumah residen), Rekreasi (Kelab golf dan taman tasik), kawasan peranginan Bukit Larut, pendidikan (seperti Sekolah King Edward dan Sekolah St George), Bangunan institusi keselamatan (seperti penjara Taiping), Perniagaan (seperti pasar besar dan rumah rehat), reka bentuk bandar (seperti sistem jalan raya 'grid-iron' dan jam besar sebagai mercu tanda), Institusi keagamaan Melayu (Masjid) dan bangunan-bangunan persendirian (seperti rumah kedai).
- ii. Sejarah Pembangunan Ekonomi- Lombong bijih timah pertama di Klian Pauh (1840-an)
- iii. Sistem Komunikasi dan Perhubungan: Seperti Pejabat Telegraf (1880), jalan raya pertama dari Kota ke Klian Pauh, landasan keretapi (1840), Pelabuhan 'Port Weld' (1877) dan Lapangan Terbang Tekah (1930)
- iv. Kompleks Sejarah Negeri Perak
- v. Seperti Sistem Pentadbiran Menteri, Balai Penghulu, Masjid Tengku Menteri (1870) dan Kota Ngah Ibrahim (1854)

Selain itu, menurut Mohd Nadzri et al. (2007), Majlis Perbandaran Taiping telah melaksanakan perancangan sistematik dalam menjayakan program Pelan Tindakan Pembangunan Warisan Sejarah Bandar Taiping. Kawasan kajian yang terlibat adalah Kawasan Bandar Lama Taiping meliputi kawasan 129.5 hektar. Kajian Pelan Tindakan Warisan Sejarah Taiping ini mematuhi dan mengambilkira falsafah, prinsip dan konsep pemuliharaan yang diiktiraf oleh Majlis Antarabangsa Mengenai Monumen dan Tapak (International Council on Monuments and Sites –ICOMOS) di seluruh dunia. Kajian dilaksanakan pada tahun 1995 oleh Majlis Perbandaran Taiping bagi mengenalpasti kawasan pemuliharaan dan menyenaraikan serta mengklasifikasikan bangunan yang mempunyai nilai sejarah untuk menyelamatkan bangunan tersebut daripada terdedah kepada risiko akibat diabaikan dan juga dari perobohan dan pemusnahan yang sewenang-wenangnya, serta mematuhi tujuan utama prinsip pemuliharaan.

Dalam Draf Rancangan Tempatan Daerah (DRTD) Larut Matang 2015, Majlis Perbandaran Taiping berperanan dalam menguatkuasakan garispuandu perancangan yang ditetapkan (dalam konteks pemuliharaan bandar) iaitu:

- i. Syarat-syarat Penggunaan Cat dan Warna
Pemakaian cat dan warna perlu selari dengan konteks warna pada dinding fasad yang dibenarkan. Penggunaan warna pada elemen boleh berbeza dengan dinding fasad tetapi penggunaan warna terang tidak digalakkan.
- ii. Nisbah Plot dan Pengawalan Densiti Pembangunan
- iii. Bangunan-bangunan dalam kawasan pemeliharaan, segala pembangunan terkawal mengikut syarat dan kaedah pemeliharaan bandar yang ditetapkan. Ketinggian dan luas ruang lantai adalah tertakluk kepada keadaan bangunan

tradisional sedia ada. Ciri ketinggian asal dikekalkan dan modifikasi pada corak dalaman bagi mencapai ketinggian yang lebih adalah ditegah.

ii. Syarat-Syarat 'Infil'

Cadangan pembangunan perlu dipadankan dengan bangunan bersebelahan dan juga keseluruhan bangunan di sesebuah kawasan. Pertimbangan skala melibatkan aspek-aspek seperti kelebaran lot, ketinggian tingkat, paras laluan kaki lima, tingkap, pintu, dinding dan sebagainya. Ketinggian yang dibenarkan adalah mengikut bangunan bersebelahan atau berdasarkan kepada nisbah plot dan ketinggian yang sesuai dengan keseluruhan bangunan sekitar.

iii. Syarat-Syarat Papan Iklan, Papan Tanda dan Tunjuk Arah

Penggunaan bahasa Melayu adalah merupakan bahasa utama yang perlu dipamerkan pada setiap papan iklan. Penggunaan bahasa lain perlu lebih kecil saiz dan bahasa utama dari bahasa yang dipaparkan perlu ringkas.

iv. Garis Panduan Kerja-Kerja Pembaikan dan Pengubahsuaian Bangunan-Bangunan Warisan

Kerja-kerja pembaikan mesti menepati rekabentuk, bahan binaan asal, tidak menjejaskan karektor asal bangunan dan kawasan sekitarnya dan hendaklah bersesuaian dengan karakter bangunan dan kawasan sekitar.

KESIMPULAN

Berdasarkan perbincangan ini jelas terbukti bahawa dalam kes bandar Taiping, kerajaan tempatan (Majlis Perbandaran Taiping) dilihat memainkan peranan dalam usaha pemuliharaan bandar. Walaupun usaha yang dibuat ini lebih merujuk kepada garis panduan sahaja, namun ia merupakan usaha yang perlu dipuji. Ini kerana semua garis panduan ini merupakan peraturan yang perlu dipatuhi oleh setiap pihak dalam apa jua usaha yang melibatkan bangunan warisan di Taiping. Adalah diharapkan dengan usaha yang dijalankan oleh pihak Majlis Perbandaran Taiping ini, warisan budaya yang ada di bandar Taiping terutamanya dalam bentuk bangunan akan terus kekal untuk tatapan generasi masa hadapan.

RUJUKAN

- A Ghafar Ahmad. 2000. Pemuliharaan dan pengurusan bangunan warisan di Malaysia. Kertas Kerja yang telah di bentangkan di *Seminar Warisan Budaya dan Pelancongan: Ke Arah Pengurusan Lestari* di Hotel Helang Langkawi. 1-2 November 2000.
- Ahmad Atory Hussin. 1991. *Kerajaan tempatan: Teori dan peranan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Herlina Ab. Aziz. 1994. Analisis produk di dalam memenuhi pembangunan pelancongan: Kajian kes bandar Taiping, Perak. Tesis Sarjana Pusat Pengajian Perumahan, Bangunan dan Perancangan, Universiti Sains Malaysia yang tidak diterbitkan.
- Khoo Kay Kim. 2003. *Taiping the vibrant year: The development of Taiping from 1876 until World War II*. Kuala Lumpur: OFA Dezyne.
- Majlis Perbandaran Taiping. 1990. Rancangan Tempatan Majlis Perbandaran Taiping. Taiping: Jabatan Perancang Bandar dan Desa.

- Mohd Nadzri Ariffin, Abdul Aziz Hussin & Ahmad Puad Mat Som. 2007. Aspek pelaksanaan program pemuliharaan Taiping Bandar Warisan oleh Majlis Perbandaran Taiping. Kertas kerja dibentangkan di *Seminar Kebangsaan Rupa Bandar Malaysia: Mengekalkan Warisan Membina Identiti*, 28-29 November 2007, Lumut Perak.
- Mohd Razali Agus. 1992. *Pembangunan perumahan: Isu dan prospek*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Phang Siew Nooi. 1996. *Sistem kerajaan tempatan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Syed Zainol Abidin Idid. 1996. *Pemeliharaan warisan rupa bandar: Panduan mengenali warisan rupa bandar berasaskan inventori bangunan warisan Malaysia*. Kuala Lumpur: Badan Warisan Malaysia.
- Yazid Saleh. 2010. *Pengenalan pemuliharaan bandar*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.